

עזמק הפשט עיונים צרש"י

על פי 'לקוטי שיחות' כרך יא

פ' תרומה

הערות והארות יתקבלו בברכה בטל'

08-6882799 / 050-4125205

או במייל: rizs@neto.bezeqint.net

ניתן גם להזמין לפרשיות נוספות

כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

(א) רש"י (כה, יז) מפרש ומדגיש את מדת עובייה של הכפורת, בשונה מעובי שאר הכלים שלא נתפרש / ברוב הכלים נאמר "ועשית" לשון יחיד - ואילו בארון נאמר "ועשו" לשון רבים / ביאור דברי רש"י בפ' ויקהל (לז, א) שהוציא מפשרטם את המלים "ויעש בצלאל את הארון"

(ב) בפרשתנו נצטווה משה (כו, ל) "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר", ובפ' פקודי נצטווה עוד (מ, ב) "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן גו'" / לדעת הרמב"ן אלו שני ציוויים המתייחסים לשני זמנים שונים, אולם לדעת רש"י היינו הך / זה שמשה העמיד את המשכן לפני א' ניסן לא היה כמטרה לעצמה, ולכן הצליחו בימים אלו להעמידו בכחות משותפים, ורק ביום א' ניסן התעורר הקושי של "כובד הקרשים" (פרש"י פקודי לט, לג)

**"זעשית כפורת זהב טהור אמתים וחצי ארכה
ואמה וחצי רחבה" (כה, יז)**

כפורת - כיסוי על הארון, שהיה פתוח מלמעלה, ומניחו
עליו כמין דף.

אמתים וחצי ארכה - כארכו של ארון, ורחבה כרחבו
של ארון, ומונחת על עוזי הכתלים ארבעתן; ואף על פי
שלא נתן שיעור לעוזיה, פירשו רבותינו שהיה עוזיה
טפח:

דברי רש"י בסוף ה'דיבור' דורשים ביאור:

א) ידועה דרכו של רש"י, לפרש את "פשוטו של מקרא" בלבד; ובעניננו - כיון
שהכתוב לא פירש את שיעור עובי הכפורת, מדוע רש"י צריך להדגיש ש"עובייה
טפח"?

ב) עוביים של שאר הכלים לא נתפרש. כמו השולחן, שנתפרש ארכו רוחבו וקומתו
ולא נתפרש עוביו - מדוע נתפרש דוקא עובייה של הכפורת?

"ועשו ארון" - לשון רבים

ויש לומר¹, שבהדגשת עובי הכפורת נתכוון רש"י להסביר את לשון הכתוב המיוחדת בענין עשיית הארון:

בעשיית שאר הכלים והבגדים לשון הכתוב הוא - "ועשית", כמו: "ועשית שולחן"², "ועשית מגורת זהב"³ - וכן בכלם;

אמנם בארון נאמר⁴ "ועשו ארון עצי שטים" - לשון רבים.

והנה מובן, שגם באותם כלים שנאמר בהם "ועשית" אין הכוונה כפשוטו, שמשנה לבדו הוא יהיה העושה בפועל (והוא דבר הנמנע שיעשה את כל אלו המלאכות שנאמר בהם "ועשית"); ואדרבה, הרי מפורש במקרא שנעשה על ידי כמה חכמי לב⁵

ובהכרח לפרש שאף שנעשה על ידי רבים (ולא על ידי משה), מכל מקום מתאים הלשון "ועשית" המדבר למושה, מכיון שהעשייה נעשית על פיו

[ומצינו בכמה מקומות שלשון כזו מתאימה גם באם לא ייעשה הדבר במו ידיו ממש, וכגון מה שכתוב בפ' בראשית⁶ "ויהי בונה עיר", ומפרש רש"י על קין שהוא היה בונה העיר. והרי פשוט שאין בכוחו של איש אחד לבנות עיר שלימה, והפירוש הוא שנבנה על פיו].

ומעתה צריך ביאור⁷, שמכיון שבכל הכלים נאמר "ועשית" לשון יחיד - גם באותם כלים שנעשו בפועל על ידי רבים - מדוע נשתנה הארון שבו נאמר במפורש "ועשו" לשון רבים?

1. וראה ביאור נוסף בשיחת ש"פ תרומה תשמ"ו, עיי"ש.

2. כה, כג.

3. כה, לא.

4. כה, י.

5. וברש"י מפורש (פקודי לט, לג) "שלא עשה משה שום מלאכה במשכן!"

6. ד, יז.

7. וכן הקשו במדרש (שמו"ר פל"ד, ב) ובכמה ממפרשי התורה (רמב"ן, אור החיים, ועוד) - ותירוצם אינו בדרך

ודיוק לשון זו מיישב רש"י בזה שהוא מדגיש את עובי הכפורת - שבזה מובן המיוחד בארון לגבי שאר הכלים, שדוקא בו נאמר "ועשו" לשון רבים, משום שבו מוכרחת עשיית רבים; והיינו, שאף שגם בשאר הכלים היתה בפועל השתתפות של רבים, הנה אין זה מוכרח בעשיית כל כלי וכלי בפני עצמו, ואילו בהארון היה הכרח מיוחד שישתתפו רבים בעשייתו.

אפילו בצלאל נזקק לסיוע

ביאור הענין:

מכיון שהכפורת "אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה", ובעובי טפח - ונוסף לזה הרי היא כוללת את הזהב הרב שממנו נעשו הכרובים היוצאים מן הכפורת - הרי מדובר בחתיכת זהב רבת משקל, ואין בכחו של אדם אחד לעבוד ולעשות זה לבדו, אם לא בסיוע של עוד אנשים.

זאת ועוד, שהרי לא מדובר כאן רק על עשיית הכפורת כחתיכת זהב העומדת על הקרקע, אלא שהיו צריכים להגביה כל חתיכה זו ולהניחה על גבי הארון; ומפשטות הכתוב⁸ משמע שנתנית הכפורת על הארון היא גמר עשיית הארון, ומוכן מה שנאמר בארון "ועשו" לשון רבים - כי לשם עשייתו (בשלימות, עם הכפורת שעליו) היתה מוכרחת השתתפות של כמה בני אדם ביחד.

[ובזה שונה הארון מהמנורה - שאף שהיתה "ככר זהב טהור"⁹, שהוא משא כבד, הרי לא היה משקל זה של המנורה לבדה אלא בצירוף "כל כליה" שעומדים בנפרד¹⁰. וגם אם נלמד שזהו משקל המנורה לבדה¹¹ - הרי מפורש ברש"י¹² שמשה לבדו טלטל הככר והשליכו לאור.

⁸ פשוטו של מקרא".

8. פרשתנו כה, כא.

9. כה, לט.

10. ראה רמב"ן שם.

11. כפירוש הרא"ם שם.

12. כה, לא.

וכן שונה הארון מהקרשים - שאף שהיו כבדים ביותר ולא היה אפשר להקימם בכחות רגילים¹³, הרי הציווי "ועשית" מתייחס לעשייתם והיה אפשר להתעסק בעשיית הקרש כאשר הוא מושכב על הקרקע, ואילו בארון היה הכרח להגביה הכפורת ולהניחה על הארון].

ולדרך זו הרווחנו לבאר גם דברי רש"י בפ' ויקהל¹⁴, בפירושו הפסוק "ויעש בצלאל את הארון": "לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר חכמים נקראת על שמו".

ולכאורה, מדוע הוציא רש"י את הכתוב ממשמעותו הפשוטה - שבצלאל לבדו עשה את הארון?

[ואף שבוודאי השתתף בצלאל בעשיית כל כלי המשכן, ולא בהארון בלבד - מכל מקום אפשר לפרש שהארון היה הכלי היחיד אשר עשהו לבדו, בלי סיוע של אחרים; והטעם מובן: מכיון שהארון היה דבר העיקרי והמקודש ביותר מכל כלי המשכן - לכן נעשה דוקא על ידי בצלאל שהיה החכם העיקרי מכל עושי מלאכת המשכן].

ולפי דרכנו מובן הדבר, שאי אפשר לפרש שבצלאל עשה את הארון לבדו - כי הרי עשיית הארון (בשלימותה, כולל הנחת הכפורת שעליו) דורשת בהכרח השתתפות של כמה בני אדם ביחד, שזהו שדוקא בהציווי על עשיית הארון נאמר "ועשו" לשון רבים.

ולכן הוכרח רש"י לפרש ש"ויעש בצלאל" אינו כפשוטו (שעשאו לבדו), אלא שלפי שנתן נפשו על מלאכת הארון לכן נקראת על שמו. ודו"ק.

(חלק יא - ויקהל ב)

13. רש"י פקודי לט, לג.

14. לו, א.

**"והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית
בהר" (כו, ל)**

והקמות את המשכן - לאחר שיגמר הקימהו.

**הראית צהר - קודם לכן, שאני עתיד ללמדך ולהראותך
סדר הקמתו:**

כאן לא נאמר יום מסויים להקמת המשכן, אלא "והקמות את המשכן" סתם; אמנם לקמן בפ' פקודי נאמר ציווי אודות הקמת המשכן בא' ניסין¹⁵: "וידבר ה' אל משה לאמר. ביום החודש הראשון באחד לחודש, תקים את משכן אהל מועד".

ויש לברר, לפי "פשוטו של מקרא" - שיטת רש"י בפירושו על התורה - בשייכות שני הצייויים הללו על הקמת המשכן (זה שבפרשתנו וזה שבפ' פקודי), האם שניהם מכוונים לאותו הענין או שיש הבדל ביניהם, וכדלקמן.

צייוי אחד לשבוע, ציווי שני כקבוע

הנה בדברי רש"י בהמשך הפרשיות מבואר, שאף שנצטווה משה להקים את המשכן בא' ניסין - "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד", מכל מקום בפועל התחיל בהעמדתו עוד קודם לכן, במשך שבעת ימי המילואים (החל

מכ"ג אדר), שאז "העמידו משה למשכן ושימש בו ופרקו בכל יום"¹⁶; "שכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמידו ומפרקו, ובאותו היום - א' ניסן - העמידו ולא פרקו"¹⁷.

והרמב"ן מפרש¹⁸, שזהו ההבדל בין שני הציוויים:

הציווי בפ' פקודי מתייחס להקמת המשכן באופן קבוע - שהיא היתה בא' ניסן;

ואילו הציווי בפרשתנו, "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר", מתייחס להקמת המשכן שהיתה קודם לכן, במשך שבעת ימי המילואים, שאז הוקם המשכן באופן ארעי והיו מפרקים אותו בכל יום.

[וזה לשון הרמב"ן:]

"ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן אהל מועד - על דעת רבותינו שהוא יום השמיני למילואים, טעם הכתוב שתקים את המשכן ויעמוד כן, לא תורידנו ולא תקימו עוד .. ולא הוצרך לצוות עתה על הקמת שבעת הימים הראשונים, כי אמר לו מתחילה 'והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר'. וכיון שפירש לו עתה כי 'ביום החודש הראשון' תהיה הקמתו לעמדה, הנה ידע כי שבעת ימי המילואים יצטרך להקים ולהוריד".

אמנם, הפירוש הפשוט של הציווי "ביום החודש הראשון באחד לחודש תקים את משכן וגו'" - הוא, שכל עיקר הקמתו תהיה ביום זה, ולא לפני כן. ומה שמפרש הרמב"ן כי הפירוש "תקים" בציווי זה הוא שאז "תהיה הקמתו לעמדה" - באופן קבוע - חידוש הוא, ואם היה רש"י סובר כחידוש זה היה לו לאומרו במפורש.

ולכן נראה לומר, שלדעת רש"י יש לפרש כפשוטו - ששני הציוויים מכוונים הם לאותו הענין, והיינו, שבתחילה (בפרשתנו) אמר הקב"ה למשה "והקמות את המשכן כמשפטו וגו'", ולא פירש לו מתי תהיה הקמה זו; ואחר כך (בפ' פקודי) הוסיף ופירש (גילוי מילתא) שזמן קיומו של אותו ציווי יהיה "בחודש הראשון באחד לחודש".

16. פרש"י שמיני ט, כג.

17. פרש"י נשא ז, א.

18. בפירושו לפ' פקודי מ, ב.

לאו בפירוש איתמר

אך לדרך זו מתעוררת מאליה הקושיא: אם אכן נצטווה משה שהקמת המשכן תהיה רק "ביום החודש הראשון באחד לחודש", למה העמיד את המשכן בשבעת ימי המילואים?! והרי בוודאי לא עשה משה כן מדעת עצמו, ח"ו!

אלא, שמה שהעמיד משה את המשכן לפני א' ניסן, לא נצטווה על זה בפירוש - אבל למד כן מציוויים אחרים:

מזה שנצטווה לחנך את אהרן ובניו בעבודתם (והחינוך בעבודה צריך להיות במקום שבו תיעשה העבודה בקביעות), ונצטווה מפורש שכל שבעת ימי המילואים יהיו "אל פתח אהל מועד"¹⁹ - הרי מוכח שצריך להקים את המשכן.

כלומר: את הציווי שבפרשתנו "והקמות את המשכן" קיים משה לראשונה בא' ניסן, ולא לפני כן; וזה שהקים את המשכן בפועל בימים שלפני כן - היה זה בתורת פרט בחינוך אהרן ובניו בלבד, ולא תכלית לעצמה.

וזהו גם הטעם שלא שרתה השכינה בשבעת ימי המילואים, אף שנאמר "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"²⁰, והמשמעות בזה היא שמיד כאשר יעשו מקדש יקויים "ושכנתי בתוכם" -

כי זה שמשה העמיד את המשכן בימים אלו לא היה לשם קיום הציווי "ועשו לי מקדש", אלא רק בתורת פרט בחינוך אהרן ובניו, וכנ"ל.

שבעה ימים בכוהות משותפים

והנה, לפי ביאור זה - שהציווי "והקמות את המשכן" התקיים לראשונה בא' ניסן - יש ליישב פלא גדול בענין זה של הקמת המשכן.

19. תצוה כט, ד. לה.

20. פרשתנו כה, ח.

בפ' פקודי מספר הכתוב על הקמת המשכן בפועל, בא' ניסן²¹: "ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן". ובפירוש הלשון "הוקם המשכן" - כתב רש"י²²:

"שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים, שאין כח באדם לזקפן, ומשה העמידו. אמר משה לפני הקב"ה: איך אפשר הקמתו על ידי אדם; אמר לו: עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו. וזה שנאמר 'הוקם המשכן' - הוקם מאליו".

והקשה בבאר בשדה²³: "הדבר מתמיה, שאם אדם אחד לא היה יכול להקימו משום כובד הקרשים - הרי היו שם כמה אנשים, והיו יכולין להקימו בין כולם או מקצתם".

כלומר: מה פשר דברי רש"י ש"שום אדם" לא היה יכול להעמיד המשכן מחמת כובד הקרשים - הרי היה אפשר לצרף כמה אנשים שיקימו ביחד! וכמו שנוהגים בכגון דא, כאשר רוצים להקים בנין באבנים גדולות וכו', שעושים זאת בצירוף של כמה אנשים יחדיו.

ועוד תמהו במפרשים²⁴: מה התחדש ביום זה, "באחד לחודש", שנאמר בו "הוקם המשכן" משום שלא היה אפשר להקימו בכח אדם כו' - הרי כבר לפני כן, במשך שבעת ימי המילואים, העמידו את המשכן בכל יום! ואם הצליחו להקים את המשכן במשך ימים אלו - מדוע דוקא עתה לא הצליחו!?

ביום השמיני - כח היחיד

ולפי דרכנו יש ליישב, ששתי הקושיות מתורצות זו בזו:

21. מ, יז.

22. בפירושו לפקודי לט, לג.

23. על רש"י שם. ועד"ז בעוד מפרשים.

24. כלי חמדה על רש"י בפ' פקודי שם. ועוד.

בשבעת ימי המילואים, הצליחו להעמיד את המשכן - על ידי כמה אנשים ביחד. והיינו, כי כיון שבימים אלו עדיין לא באו לקיים את הציווי "והקמות את המשכן", ולא הועמד המשכן אלא כדי שיוכלו לחנך את אהרן ובניו - הרי לא איכפת לנו איך בדיוק יעמידו אותו, ושפיר היה אפשר להקימו בהשתתפות של כמה וכמה יחדיו;

אמנם כשהגיע "אחד לחודש", הזמן שבו באים לקיים את הציווי "והקמות את המשכן", "תקים את משכן אהל מועד" - בציווי זה ישנם כמה וכמה פרטים, ואחד מהם הוא שהקמת המשכן צריכה להיעשות על ידי יחיד. וזהו שאומר רש"י "שלא היה יכול להקימו שום אדם מחמת כובד הקרשים" - "שום אדם" יחידי לא יכול היה להעמיד את הקרשים לבדו.

ויש לומר, שהמקור לזה שהקמת המשכן היתה צריכה להיות על ידי יחיד דוקא, היא בלשון הציווי בפרשתנו - "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר", שנאמר כאן "והקמות" בלשון יחיד ומדגיש "אשר הראית בהר", שראייה זו היתה למשה רבינו לבדו (ולא בהשתתפות של כמה וכמה).

וזהו גם דיוק לשון רש"י: "שאני עתיד ללמדך ולהראותך סדר הקמתו" - שהקב"ה יראה למשה כיצד הוא בעצמו כביכול מקים את המשכן לבדו, ומזה ילמד משה שהקמת המשכן צריכה להיות על ידי אדם אחד שיקים אותו גם הוא לבדו. ודו"ק.

(חלק יא - פקודי ג)

לזכות

ר' יצחק ורעייתו נעמי

צרפתי

**שיזכו לאריכות ימים ושנים טובות
מתוך הצלחה ובריאות בגשמיות וברוחניות
ולנחת מכל המשפחה שיחיו**